

The Comprehensive Psychopathological Rating Scale (CPRS)

Naam:

Onderzoek:

Geboortedatum:

Onderzoeksdatum:

Afdeling:

Meting nummer:

The Comprehensive Psychopathological Rating Scale (CPRS)

Nederlandse vertaling en validering door J.G. Goekoop, met medewerking van: T. Hoeksema, E.A.M. Knoppert-van der Klein, R.A. Klinkhamer, H.A.E. van Gaalen, L. van Londen, R. de Weme, E.A. van der Velde, A.H. Zwinderman en J.A. Bruijn. (Voor overzicht zie: Goekoop, J.G. et al. (1994) Tijdschrift voor Psychiatrie, 36, 520-526). Oorspronkelijke versie: Asberg, M., Montgomery, S., Perris, C., Schalling, D., en Sedvall, G. (1978, Acta Psychiatrica Scandinavica, Supplement 271, 5-27)

ALGEMENE INSTRUCTIES VOOR DE BEOORDELAAR

De beoordeling moet worden gebaseerd op een flexibel klinisch interview, waarin de persoon aanvankelijk wordt verzocht de symptomen die voor hem/haar van belang zijn in eigen woorden en met zoveel mogelijk details te beschrijven. De interviewer moet vervolgens beslissen welke items van de schaal nog niet geheel aan bod zijn gekomen. Op grond daarvan formuleert hij zo ruim en neutraal mogelijk vragen om de persoon in de gelegenheid te stellen deze gebieden uit te werken. Wanneer dat niet voldoende is voor de beoordeling, zijn meer specifieke vragen nodig.

Het eerste interview in een serie, bedoeld om verandering te meten, is in zekere zin een trainings-situatie voor de persoon en de beoordelaar. Het kan dan ook nuttig zijn in het interview informatie over een veel langere tijdsperiode in te winnen dan voor het onderzoek nodig is, om er zeker van te zijn dat de persoon de vragen volledig begrijpt en om de beoordelaar in de gelegenheid te stellen meer vertrouwd te raken met diens geschiedenis. Dit zal het voor de beoordelaar vergemakkelijken in latere interviews de steekhoudende vragen te formuleren.

Het is nuttig gebleken, en wordt ook aanbevolen, om een apart formulier te gebruiken bij ieder nieuw interview. Het interview beslaat de periode van de eraan voorafgaande week.

SCORING

De items worden van 0-6 gescoord. Dat is, in afwijking van de Engelse versie, zo opgezet omdat dan subschalen als de Montgomery Asberg Depression Rating Scale (MADRS) en de Brief Scale for Anxiety (BAS, of BSA) gemakkelijk kunnen worden afgeleid uit de scores.

Tenzij anders is aangegeven betekenen de scores over het algemeen het volgende:

- 0= geen met de beschrijving overeenkomende psychopathologie
- 1= betwifelbaar, of hoogst zeldzaam
- 2= duidelijk maar zeldzaam, of zo nu en dan
- 3= klinisch wel relevant aanwezig, maar niet continu
- 4= bijna continu of in belangrijke mate overheersend, opklaren is nog mogelijk
- 5= continu overheersend, klaart niet meer op
- 6= het symptoom is totaal overheersend

Een item wordt eerst globaal op ongeveer scoringsniveau graad 4 geformuleerd: Bijvoorbeeld: "Heeft U de laatste week veel last gehad van onbeheersbare innerlijke onrust?" Daarna wordt uitgevraagd naar duur, frequentie en de mate van beheersbaarheid.

Het afnemen van de de CPRS verloopt in de vorm van een semi-gestandaardiseerd interview. Dat betekent dat iedere volgorde die het gesprek vergemakkelijkt goed is. Het verdient echter aanbeveling de patiënt tijdens de beantwoording van de eerste vragen te laten oefenen in de kwantificering van 0-6 door te beginnen bij een aantal somatische angst items. Beginnen bij item 1 (*Somberheid*) levert een enorm probleem op met kwalitatieve en kwantitatieve differentiatie. Daarom kan het gemakkelijkst worden gestart bij item 23 (*Autonome stoornissen*). Vandaar loopt het gesprek vanzelf door via 24 (*Pijnklachten*) en 25 (*Vermelde spierspanning*), naar item 3 (*Innerlijke gespannenheid*) en 5 (*Afwezigheid van gevoel*). Pas daarna is item 1 (*Somberheid*) redelijk te differentiëren van items 3 en 5, en kunnen de overige items in volgorde worden uitgevraagd.

Pas na afloop van het gesprek worden de observatie-items gescoord.

LIJST VAN ITEMS

Vermeld

1. Vermelde somberheid
2. Uitgelatenheid
3. Innerlijke gespannenheid
4. Vijandige gevoelens
5. Afwezigheid van gevoel
6. Pessimistische denkbeelden
7. Suïcidale gedachten
8. Hypochondrie
9. Zorgen over kleinigheden
10. Dwanggedachten
11. Fobieën
12. Rituelen
13. Besluiteloosheid
14. Moeheid
15. Vermoeibaarheid
16. Concentratieproblemen
17. Tekortschietend geheugen
18. Verminderde eetlust
19. Verminderde slaap
20. Toegenomen slaap
21. Verminderde seksuele belangstelling
22. Verhoogde seksuele belangstelling
23. Vermelde autonome stoornissen
24. Pijnklachten
25. Vermelde spierspanning
26. Functieverlies van zintuigen of het bewegingsapparaat
27. Derealisatie
28. Depersonalisatie
29. Het gevoel bestuurd te worden
30. Onderbroken gedachten
31. Achtervolgingsideeën
32. Grootheidsideeën
33. Waanstemming
34. Extatische ervaringen
35. Ziekelijke jaloezie
36. Andere wanen
37. Commentaar leverende stemmen
38. Andere gehoorshallucinaties
39. Visuele hallucinaties
40. Andere hallucinaties

Geobserveerd

41. Zich direct tonende somberheid
42. Uitgelaten stemming
43. Vijandigheid
44. Labiele emotionele reacties
45. Afwezigheid van de juiste emotie
46. Geobserveerde autonome stoornissen
47. Slaperigheid
48. Afleidbaarheid
49. Teruggetrokkenheid in zichzelf
50. Verbijstering
51. Momenten van afwezigheid
52. Desoriëntatie
53. Spreekdrang
54. Verminderde spraak
55. Specifieke spraakdefecten
56. Ideeënvluucht
57. Incoherente spraak
58. Perseveratie
59. Overmatige activiteit
60. Traagheid van bewegen
61. Agitatie
62. Onwillekeurige bewegingen
63. Geobserveerde spierspanning
64. Maniërismen en houdingen
65. Hallucinatoir gedrag

66. Globale beoordeling van de stoornis
67. Veronderstelde betrouwbaarheid van de beoordeling

VERMELDE PSYCHOPATHOLOGIE

1. Vermelde somberheid

Hieronder wordt verstaan: Vermelding van depressieve stemming, onafhankelijk van het al of niet anderszins tot uitdrukking komen daarvan. Het gaat om weinig levenslust, neerslachtigheid, moedeloosheid, of het gevoel niet meer geholpen te kunnen worden en dat er geen hoop meer is. Beoordeel naar intensiteit, duur en de mate waarin de stemming beïnvloed wordt door gebeurtenissen.

Uitgelaten stemming wordt 0 gescoord op dit item.

0. In daartoe aanleiding gevende omstandigheden soms somber.

- 1.
2. Somber of neerslachtig maar klaart zonder moeite op.
- 3.
4. Een alles bepalend en alles overheersend gevoel van somberheid of droefgeestigheid. De stemming kan nog door uitwendige omstandigheden beïnvloed worden.
- 5.
6. Voortdurende onveranderlijke somberheid, ellende en moedeloosheid.

2. Uitgelatenheid

Hieronder wordt verstaan: Een subjectief beleefde stemming, ongeacht of die al of niet in gedrag tot uitdrukking komt. Omvat verhalen van welbevinden, en vermelding van opgewektheid en onveranderlijke uitbundigheid.

Beoordeel naar intensiteit, duur en de mate waarin de stemming wordt beïnvloed door uitwendige omstandigheden.

Onderscheid t.o.v. extatische ervaringen (34). Depressieve stemming wordt 0 gescoord.

0. Vrolijkheid in daartoe aanleiding gevende omstandigheden.

- 1.
2. Overheersende gevoelens van opgewektheid en welbevinden, maar minder goede buien komen voor.
- 3.
4. Een alles doordringend gevoel van welbevinden en opgewektheid. De stemming kan nauwelijks door de omstandigheden worden beïnvloed. Langere perioden van een geweldig goed humeur.
- 5.
6. Onveranderlijke uitbundigheid, extreem welbevinden, intense vrolijkheid.

3. Innerlijke gespannenheid

Hieronder wordt verstaan: Gevoelens van slecht omschrijfbaar onbehagen, zich geprikkeld voelen, een gevoel van innerlijke onrust of spanning oplopend tot paniek, dreiging en kwellende angst.

Beoordeel naar intensiteit, duur en de mate waarin geruststelling wordt gezocht.

Onderscheid t.o.v. vermelde somberheid (1), zorgen (9) en spierspanning (25).

0. Rustig. Alleen vluchtige beleving van spanning.

- 1.
2. Zo nu en dan een geprikkeld gevoel of een niet goed omschrijfbaar onbehagen.
- 3.
4. Voortdurende gevoelens van innerlijke spanning of een keer op keer terugkomende paniek die de patiënt niet zonder enige moeite de baas is.
- 5.
6. Een onverbidelijke dreiging of kwellende angst. Overweldigende paniek.

4. *Vijandige gevoelens*

Hieronder wordt verstaan: Kwaadheid, vijandigheid en agressieve gevoelens ongeacht of er naar gehandeld wordt.

Scoor overeenkomstig intensiteit, frequentie en de mate van provocatie die wordt verdragen. Het onvermogen om boosheid te voelen wordt 0 gescoord (vgl. afwezigheid van gevoel(5)).

0. Niet gauw kwaad.

1.

2. Gemakkelijk kwaad. Meldt vijandige gevoelens die gemakkelijk overgaan.

3.

4. Reageert op provocatie met zeer sterke kwaadheid of vijandigheid.

5.

6. Permanente kwaadheid, woede of intense haat die moeilijk of onmogelijk te beheersen is.

5. *Afwezigheid van gevoel*

Hieronder wordt verstaan: De subjectieve beleving van verminderde belangstelling voor de omgeving, of voor activiteiten die gewoonlijk plezierig zijn. Het vermogen om met de juiste emotie of het juiste gevoel te reageren op omstandigheden of mensen is verminderd.

Onderscheid t.o.v. moeheid (14).

0. Normale belangstelling voor omgeving en andere mensen.

1.

2. Verminderd vermogen te genieten van de gewone interesses.

3.

4. Verlies van de belangstelling voor de omgeving. Verlies van gevoel voor vrienden en kennissen.

5.

6. De beleving emotioneel verlamd te zijn, onvermogen om woede, verdriet of plezier te voelen en een volledig of zelfs pijnlijk gemis aan gevoelens voor nabije verwanten en goede vrienden.

6. *Pessimistische denkbeelden*

Hieronder wordt verstaan: Gedachten van schuld, minderwaardigheid, zelfverwijt, mondigheid, wroeging en ondergang.

0. Geen pessimistische gedachten.

1.

2. Wisselende ideeën van falen, zelfverwijt of zelfdeprecieatie.

3.

4. Aanhoudende zelfbeschuldigingen of duidelijk geformuleerde maar nog wel zinnige ideeën over zonde en schuld. Toenemend pessimistisch t.a.v. de toekomst.

5.

6. Waandenkbeelden van ondergang, wroeging, niet goed te maken zonde Absurde en onbeïnvloedbare zelfbeschuldigingen.

7. *Suïcidale gedachten*

Hieronder wordt verstaan: Het gevoel dat het leven niets waard is, dat een natuurlijke dood welkom zou zijn, gedachten over zelfmoord en voorbereidingen voor een zelfmoord. De zelfmoordpogingen op zichzelf mogen geen invloed hebben op de beoordeling.

0. Geniet van het leven of neemt het zoals het valt.

1.

2. Is het leven moe. Slechts vluchtige suïcidale gedachten.

3.

4. Waarschijnlijk dood beter af. Zelfmoordgedachten komen vaak voor en zelfmoord wordt als een mogelijke oplossing overwogen, zonder specifieke plannen of voornemens.

5.

6. Uitdrukkelijke plannen om zelfmoord te plegen wanneer er een gelegenheid voor is. Actieve voorbereiding voor zelfmoord.

8. *Hypochondrie*

Hieronder wordt verstaan: Overdreven preoccupatie met of ongegronde zorgen over slechte gezondheid of ziekte.

Onderscheid t.o.v. zorgen over kleinigheden (9), pijnklachten (24) en functieverlies van zintuigen of bewegingsapparaat (26).

0. Geen bijzondere preoccupatie met slechte gezondheid.

1.

2. Maakt zich over geringe lichamelijke dysfunctie al zorgen. Overdreven angst voor ziekte.

3.

4. Overtuigd dat er een of andere ziekte is, kan echter worden gerustgesteld, al is het maar tijdelijk.

5.

6. Invaliderende of absurde hypochondere overtuigingen (het lichaam is aan het wegrotten, de darmen werken al maanden niet).

9. *Zorgen over kleinigheden*

Hieronder wordt verstaan: Vrees, ongegronde ongerustheid, die moeilijk kan worden gestopt en niet in verhouding staat tot de omstandigheden.

Onderscheid t.o.v. innerlijke gespannenheid (3), pessimistische denkbeelden (6), hypochondrie (8), dwanggedachten (10), besluiteloosheid (13).

0. Geen bijzondere zorgelijkheid.

1.

2. Ongegronde ongerustheid, of zorgelijkheid die kan worden afgeschud.

3.

4. Beveest en zich druk makend over kleinigheden of eenvoudige dagelijkse karweitjes.

5.

6. Overweldigende en kwellende zorgelijkheid. Geruststelling helpt niet.

10. *Dwanggedachten*

Hieronder wordt verstaan: Verontrustende of angstaanjagende gedachten of twijfels die als dwaas of irrationeel worden ervaren, maar tegen de wil in blijven komen.

Onderscheid t.o.v. hypochondrie (8), zorgen over kleinigheden (9) en onderbroken gedachten (30).

0. Geen terugkerende gedachten.

1.

2. Zo nu en dan dwanggedachten die niet verontrustend zijn.

3.

4. Frekwente en verontrustende dwanggedachten.

5.

6. Invaliderende of stuitende obsessies, die iemands hoofd geheel in beslag nemen.

11. *Fobieën*

Hieronder wordt verstaan: Gevoelens van redeloze angst in specifieke situaties (zoals bussen, supermarkten, mensenmassa's, zich opgesloten voelen, alleen zijn), die, indien mogelijk, worden vermeden.

0. Geen fobieën

1.

2. Gevoelens van vaag onbehagen in bijzondere situaties die zonder hulp of, indien mogelijk, door simpele voorzorgsmaatregelen, zoals het vermijden van piekuren, kunnen worden overwonnen.

3.

4. Bepaalde situaties roepen stelselmatig een aanzienlijk onbehagen op en worden vermeden zonder schade voor het sociaal functioneren.

5.

6. Invaliderende fobieën, die de activiteiten ernstig belemmeren, bijvoorbeeld geheel niet in staat het huis te verlaten.

12. *Rituelen*

Hieronder wordt verstaan: Een dwangmatig herhalen van bepaalde handelingen of rituelen, die als onnodig of absurd worden beschouwd en die ondanks aanvankelijk verzet niet zonder onbehagen kunnen worden onderdrukt.

0. Geen dwangmatig gedrag.

1.

2. Gering of zo nu en dan dwangmatig controleren.

3.

4. Duidelijk op zich zelf staande rituelen die niet met het sociale optreden interfereren.

5.

6. Uitgebreide rituelen of contrólegewoontes die veel tijd kosten en invaliderend werken.

13. *Besluiteloosheid*

Hieronder wordt verstaan: Weifelmoedigheid en moeite met het kiezen tussen eenvoudige alternatieven.

Onderscheid t.o.v. zorgen om kleinigheden (9) en dwanggedachten (10).

0. Geen besluiteloosheid.

1.

2. Enige weifelmoedigheid maar een beslissing is mogelijk indien noodzakelijk.

3.

4. Twijfelzucht of weifelmoedigheid waardoor het handelen wordt ingeperkt of verhinderd, het moeilijk wordt op eenvoudige vragen antwoord te geven of eenvoudige beslissingen te nemen.

5.

6. Extreme twijfelzucht zelfs in situaties waarin een bewuste afweging normaal niet is vereist, zoals ten aanzien van gaan zitten of gaan staan, naar binnen gaan of buiten blijven.

14. *Moeheid*

Hieronder wordt verstaan: Moeilijkheden met het op gang komen, traagheid bij het beginnen of uitvoeren van dagelijkse activiteit.

Onderscheid t.o.v. besluiteloosheid (13) en vermoeibaarheid (15).

0. Nauwelijks enige moeite met op gang komen. Geen traagheid.
- 1.
2. Moeite met het aanvangen van activiteiten.
- 3.
4. Moeite met het beginnen aan eenvoudige routinematige activiteiten die met inspanning worden volbracht.
- 5.
6. Volledige moeheid. Niet in staat iets zonder hulp te doen.

15. *Vermoeibaarheid*

Hieronder wordt verstaan: Merken eerder vermoeid te geraken dan gewoonlijk. Bij zeer ernstige moeheid (14) is dit item moeilijk in te schatten. Wanneer het niet mogelijk is te beoordelen, niet scoren. Onderscheid t.o.v. moeheid (14).

0. Gewoon uithoudingsvermogen. Niet gauw vermoeid.
- 1.
2. Wordt gauw moe, maar hoeft niet vaker dan gebruikelijk een onderbreking te maken.
- 3.
4. Gauw afgemat, vaak gedwongen te pauzeren en uit te rusten.
- 5.
6. Uitputting leidt tot onderbreking van bijna alle activiteiten of maakt het zelfs onmogelijk iets te doen.

16. *Concentratieproblemen*

Hieronder wordt verstaan: Moeite met het verzamelen van gedachten, oplopend tot volledig onvermogen door gebrek aan concentratie. Beoordeel naar ernst, frekwentie en de mate van invalidering.

Onderscheid t.o.v. tekortschietend geheugen (17) en onderbroken gedachten (30).

0. Geen last van concentratiestoornissen.
- 1.
2. Zo nu en dan moeite met het verzamelen van de gedachten.
- 3.
4. Moeite met concentreren en het vasthouden van een gedachte, zodat het vermogen om een gesprek te volgen of te lezen vermindert.
- 5.
6. Zonder zeer veel moeite niet in staat om te lezen of te praten.

17. *Tekortschietend geheugen*

Hieronder wordt verstaan: Subjectieve constatering dat het vermogen om te herinneren gestoord is in vergelijking met vroegere prestaties.

Onderscheid t.o.v. concentratieproblemen (16).

0. Geheugen als anders.
- 1.
2. Zo nu en dan momenten van een minder goed geheugen.
- 3.
4. Vermelding van in het sociaal verkeer last bezorgend of storend verlies van het geheugen.
- 5.
6. Klachten over een volledig onvermogen zich iets te herinneren.

18. *Verminderde eetlust*

Hieronder wordt verstaan: Het gevoel van afname van de eetlust in vergelijking met de gezonde toestand.

Beoordeel aan de hand van afname van zin in voedsel of de noodzaak om zichzelf tot eten te dwingen.

0. Normale of vermeerderde eetlust.
- 1.
2. Enigszins verminderde eetlust.
- 3.
4. Geen eetlust. Het voedsel smaakt nergens naar.
- 5.
6. Moet er toe overgehaald worden en bepraat om een hap te eten.

19. *Verminderde slaap*

Hieronder wordt verstaan: De beleving van verminderde duur of diepte in vergelijking tot het normale patroon van de patiënt, wanneer hij gezond is.

0. Slaapt net als anders.
- 1.
2. Enige moeite met in slaap vallen of enigszins verminderde, licht onregelmatige slaap.
- 3.
4. De slaap is minstens twee uur korter of onderbroken gedurende twee uur.
- 5.
6. Minder dan twee of drie uur slaap.

20. *Toegenomen slaap*

Hieronder wordt verstaan: Een subjectieve ervaring van verhoogde duur of diepte van de slaap in vergelijking met het eigen normale patroon van de persoon in een gezonde fase.

0. Geen extra slaap
- 1.
2. Slaapt dieper of langer dan gewoonlijk.
- 3.
4. Enkele uren extra slaap.
- 5.
6. Brengt een groot deel van de dag slapend door ondanks normale of toegenomen slaap 's nachts.

21. *Verminderde sexuele belangstelling*

Hieronder wordt verstaan: Beschrijvingen van een verminderde sexuele belangstelling of een vermindering van het sexuele gedrags patroon tijdens een gezonde fase. Permanente impotentie of frigiditeit moeten buiten beschouwing worden gelaten bij de beoordeling van de belangstelling.

Onderscheid t.o.v. afwezigheid van gevoel (5). Toegenomen sexuele belangstelling wordt 0 gescoord.

0. Geen afname van de sexuele belangstelling.
- 1.
2. Verminderde sexuele belangstelling wordt erkend, maar de activiteit wordt niet belemmerd.
- 3.
4. Duidelijke afname van de sexuele belangstelling. De gewone sexuele activiteit is verminderd of afwezig.
- 5.
6. Complete onverschilligheid ten aanzien van sexualiteit.

22. *Verhoogde sexuele belangstelling*

Hieronder wordt verstaan: Beschrijvingen van een sterkere sexuele belangstelling dan gewoonlijk, die tot uitdrukking kan komen in toegenomen sexuele activiteiten of fantasieën. (Dit moet altijd worden beoordeeld tegen de achtergrond van het sexuele gedragspatroon tijdens een gezonde fase.)

0. Geen toename van de sexuele belangstelling.

1.

2. Toename van de sexuele belangstelling of fantasieën, niet tot uitdrukking komend in activiteiten.

3.

4. Duidelijke toename van de sexuele belangstelling, of opdringende sexuele fantasieën.

5.

6. Totaal gepraeoccupeerd met sexuele fantasieën. Zeer grote toename van de sexuele activiteit.

23. *Vermelde autonome stoornissen*

Hieronder wordt verstaan: Beschrijvingen door de patiënt van hartkloppingen, ademhalingsklachten, duizeligheid, versterkt zweten, koude handen en voeten, droge mond, indigestie, diarree, frekwente mictie.

Onderscheid t.o.v. innerlijke gespannenheid (3), pijnklachten (24) en functieverlies van zintuigen of het bewegingsapparaat (26).

0. Geen autonome stoornissen.

1.

2. Zo nu en dan autonome symptomen die optreden bij emotionele belasting.

3.

4. Frekwente of sterke autonome stoornissen die als hinderlijk of lastig worden beleefd in het sociale verkeer.

5.

6. Zeer frekwente autonome stoornissen die andere activiteiten onderbreken of invaliderend werken.

24. *Pijnklachten*

Hieronder wordt verstaan: Melding van lichamelijke ongemakken, sensaties van zeuren en pijn.

Beoordeel naar intensiteit, frekwentie en duur en vraag ook naar wat er tegen helpt. Iedere mening omtrent een organische verklaring moet buiten beschouwing worden gelaten.

Onderscheid t.o.v. hypochondrie (8), autonome stoornissen (23) en spierspanning (25).

0. Geen of soms kortdurend pijn.

1.

2. Af en toe duidelijke sensaties van zeuren en pijn.

3.

4. Langdurige en hinderlijke sensaties van zeuren en pijn. Vraagt om doeltreffende analgetica.

5.

6. Ernstige belemmerende en verlamrende pijn.

25. *Vermelde spierspanning*

Hieronder wordt verstaan: De beschrijving van verhoogde spanning in de spieren en moeite met lichamelijke ontspanning.

Onderscheid t.o.v. pijnklachten (24).

0. Geen verhoogde spierspanning.

1.

2. Zo nu en dan enige toename van de spierspanning, vooral duidelijker in moeilijke situaties.

3.

4. Aanzienlijke moeite om een comfortabele houding te vinden tijdens zitten of liggen.

5.

6. Pijnlijke spierspanning. Volledig onvermogen zich lichamenlijk te ontspannen.

26. *Functieverlies van zintuigen of het bewegingsapparaat*

Hieronder wordt verstaan: Beperking of verlies van motorische of sensorische functies. Laat een eventuele organische verklaring buiten beschouwing.

Onderscheid t.o.v. hypochondrie (8), vermelde autonome stoornissen (23) en pijnklachten (24).

0. Geen beperkingen van sensore of motore functies.

1.

2. Geringe en voorbijgaande beperking die geen invloed heeft op de dagelijkse activiteit.

3.

4. Duidelijk omschreven beperking of het verlies van een of andere functie, maar kan de dagelijkse activiteiten aan zonder hulp.

5.

6. Ernstig invaliderend en blijvend verlies dat hulp noodzakelijk maakt, zoals blindheid, onvermogen om te lopen of om te spreken.

27. *Derealisatie*

Hieronder wordt verstaan: Een verandering in de kwaliteit van de ge- waarwording van de omgeving. Deze kan er kunstmatig uitzien. Omvat ook déjà-vu, déjà-vecu en veranderde intensiteit van de waarnemingen.

Onderscheid t.o.v. depersonalisatie (28).

0. Geen verandering in de gewaarwording.

1.

2. Zo nu en dan episoden van déjà-vu fenomenen en of derealisatie.

3.

4. Frekwente episoden van derealisatie.

5.

6. Zeer frekwente of blijvende derealisatie.

28. *Depersonalisatie*

Hieronder wordt verstaan: Een verandering, in de kwaliteit van de gewaarwording van de persoon zelf, die samengaat met gevoelens van onwerkelijkheid, lichamelijke verandering, losraken of met het gevoel van een radicale persoonsverandering.

Onderscheid t.o.v. afwezigheid van gevoel (5), derealisatie (27) en het gevoel bestuurd te worden (29).

0. Geen beleving van verandering.

1.

2. Zo nu en dan vage gevoelens van een verandering bij zichzelf.

3.

4. Zich opdringende gevoelens van persoonsverandering.

5.

6. Continue beleving van een radicale persoonsverandering.

29. *Het gevoel bestuurd te worden*

Hieronder wordt verstaan: De beleving in de letterlijke zin van het woord van buitenaf beïnvloed of bestuurd te worden, en de beleving dat gevoelens, driftimpulsen en de wil van buitenaf worden opgelegd. Onder dit hoofd wordt ook de beleving gescoord anderen op een gelijke wijze te kunnen besturen.

Onderscheid t.o.v. onderbroken gedachten (30) en achtervolgingsidee- en (31).

0. Gewone invloed via het sociale verkeer.

1.

2. Vage of weinig overtuigende vermelding van onnatuurlijke beïnvloeding van buitenaf.

3.

4. Zo nu en dan de ondubbelzinnige ervaring van buitenaf bestuurd te worden, bijv. door middel van hypnose.

5.

6. Continue ervaringen dat de gevoelens of impulsen niet van zichzelf afkomstig zijn, maar door middel van een kracht in zich worden opgewekt, zoals door middel van stralen.

30. *Onderbroken gedachten*

Hieronder wordt verstaan: De ervaring dat de gedachtenstroom plotseling ophoudt (gedachtenstop), of dat gedachten in het hoofd worden ingebracht (gedachtengeving), eruit worden gehaald (onttrekking) of worden afgeluisterd of uitgezonden (Broadcasting", Rundfunk").
Onderscheid t.o.v. dwanggedachten (10) en concentratieproblemen (16).

0. Geen onderbrekingen van de gedachten.
- 1.
2. Vage of niet overtuigende vermelding van episodes waarin het denken wordt onderbroken.
- 3.
4. Zo nu en dan duidelijke gedachtenstop of zo nu en dan episoden van ingeving of onttrekking. Het gevoel dat de gedachten worden gelezen.
- 5.
6. Storende of invaliderende onderbreking van de gedachten. Gedachten worden uitgezonden.

31. *Achternvolgingsideeën*

Hieronder wordt verstaan: Wantrouwigheid, overdreven argwaan, de overtuiging dat er over hem/haar gepraat wordt, dat er gekeken of achtervolgd wordt met slechte bedoelingen.

0. Geen ongegronde achterdocht of argwaan.
- 1.
2. Vage gevoelens bekeken te worden. Zo nu en dan verdenking van kwade wil .
- 3.
4. Alles bepalende en overheersende gevoelens het onderwerp van gesprek te zijn, bedreigd of achtervolgd te worden.
- 5.
6. Onveranderlijke overtuiging het slachtoffer te zijn van systematische achtervolging. Waanvormige verkeerde interpretatie van gewone gebeurtenissen of "wenken". De overtuiging buiten iedere realiteit het onderwerp van uitspraken te zijn (bijvoorbeeld op de televisie of in de krant).

32. *Grootheidsideeën*

Hieronder wordt verstaan: Overdreven opvatting over belangrijkheid, capaciteit en goede gezondheid. Onderscheid t.o.v. uitgelatenheid (2) en extatische ervaringen (34)

0. Geen grootheidsideeën.
- 1.
2. Zelfverzekerd, met een verhoogd gevoel van eigen belangrijkheid.
- 3.
4. Duidelijk overdreven mening over eigen belangrijkheid en capaciteit. Grootse, te gemakkelijke en onrealistische toekomstplannen.
- 5.
6. Absurde, waanvormige grootheidsideeën.

33. *Waanstemming*

Hieronder wordt verstaan: Sterke en onredelijke voorgevoelens, het gevoel of de plotselinge overtuiging dat onbeduidende gebeurtenissen of dingen een diepe en bizarre betekenis hebben. Onderscheid t.o.v. derealisatie (27) en extatische ervaringen (34).

0. Slechts gewoon voorkomend bijgeloof. Geen waanstemming.
- 1.
2. Vage voorgevoelens dat iets persoonlijks en onbekends gaat gebeuren
- 3.
4. Een sterk gevoel dat doorgaans onbeduidende gebeurtenissen een speciale betekenis hebben (waanstemming).
- 5.
6. De plotselinge onwrikbare overtuiging, die uit het niets opduikt, dat een bepaalde verzameling gebeurtenissen een diepe en vaak een bizarre bedoeling heeft (autochtone wanen).

34. *Extatische ervaringen*

Hieronder wordt verstaan: Ervaringen van mystieke vervoering, zaligheid of extatisch geluk, waarbij plotseling het ware licht kan worden gezien, het inzicht in religieuze zaken kan doorbreken of de vereniging met God wordt bereikt.

Onderscheid t.o.v. uitgelatenheid (2) en grootheidsideeën (32).

0. Geen extatische ervaringen.

1.

2. Zo nu en dan onverklaarbare geluksgevoelens met metafysische boventoon

3.

4. Frekwente ervaringen van zalige vervoering, verbonden met gevoelens van een plotseling inzicht in metafysische zaken.

5.

6. Opvallende, of continue gevoelens van zaligheid of mystieke vervoering, "oceanische gevoelens", mystieke vereniging met God.

35. *Ziekelijke jaloezie*

Hieronder wordt verstaan: In beslag genomen zijn door de preoccupatie met de mogelijke ontrouw van een sexuele partner.

0. Geen ongegronde verdenking t.o.v. de partner.

1.

2. Vage gevoelens van onveiligheid en verdenking met betrekking tot de trouw van de partner

3.

4. Zoekt "bewijzen" van ontrouw en legt die verkeerd uit.

5.

6. Ziekelijke ideeën van jaloezie overheersen het leven en de handelingen. Bedreigt de partner en probeert bekentenissen af te dwingen.

36. *Andere wanen*

Hieronder wordt verstaan: Ieder ander waandenkbeeld dan hierboven genoemd (pessimistische gedachten (6), hypochondrie (8), het gevoel bestuurd te worden (29), achtervolgingsideeën (31), grootheidsideeën (32), waanstemming (33), ziekelijke jaloezie (35)).

0. Geen andere wanen.

1.

2. Vage en weinig overtuigende beschrijvingen.

3.

4. Beslist pathologische ideeën, die de sterkte van een waan benaderen.

5.

6. Absurde wanen die tot uitdrukking kunnen komen in het gedrag.

37. *Commentaar leverende stemmen*

Hieronder wordt verstaan: Het horen dat de eigen gedachten hardop uitgesproken of herhaald worden, of het horen van stemmen die in de derde persoon commentaar leveren, of over hem/haar met elkaar praten.

Onderscheid t.o.v. andere gehoorshallucinaties (38).

0. Geen gehallucineerde commentaar leverende stemmen.

1.

2. Vage of weinig overtuigende vermelding van becommentariërende stemmen.

3.

4. Duidelijk omschreven, maar niet invaliderende gehallucineerde stemmen.

5.

6. Frekwente, invaliderende gehallucineerde stemmen.

38. *Andere gehoorshallucinaties*

Hieronder wordt verstaan: Alle gehallucineerde geluiden of stemmen behalve commentaar leverende stemmen (37). Omvat ook gehoorshallucinaties die met de overheersende stemming, zoals depressie of uitgelatenheid, overeenkomen.

0. Geen gehoorshallucinaties, behalve hypnagoge verschijnselen bij overgang van waken naar slapen.
- 1.
2. Verkeerde interpretatie van geluiden. Vage of weinig overtuigende vermelding van gehoorshallucinaties.
- 3.
4. Duidelijk omschreven hallucinaties die permanent aanwezig kunnen zijn, maar niet overheersend.
- 5.
6. Luid klinkende, of onaangename hallucinaties. Krachtige bevelen.

39. *Visuele hallucinaties*

Hieronder wordt verstaan: Een verkeerde interpretatie van een visuele stimulus (illusie) of een verkeerde visuele waarneming zonder enige reële uitwendige prikkel (hallucinatie).

0. Geen verkeerde visuele ervaringen, behalve mogelijke hypnagoge verschijnselen.
- 1.
2. Zo nu en dan illusies.
- 3.
4. Frekwente illusies, of zo nu en dan visuele hallucinaties.
- 5.
6. Frekwente of blijvende, duidelijke hallucinaties.

40. *Andere hallucinaties*

Hieronder wordt verstaan: Smaak-, reuk- of lichamelijke gevoelshallucinaties. Specificeer de zintuigen en baseer de beoordeling op de ernstigste hallucinaties.

0. Geen hallucinaties.
- 1.
2. Vage of weinig overtuigende vermeldingen van hallucinaties.
- 3.
4. Zo nu en dan optredende maar duidelijk omschreven hallucinaties.
- 5.
6. Frekwente of blijvende, duidelijke hallucinaties.

GEOBSERVEERDE PSYCHOPATHOLOGIE

41. Zichzelf tonende somberheid

Hieronder wordt verstaan: Moedeloosheid, droefgeestigheid en wanhoop (meer dan alleen maar voorbijgaande minder goede buien), zoals tot uitdrukking komt in de spraak, de gezichtsuitdrukking en de houding. Beoordeel naar diepte en onvermogen om op te klaren.

0. Geen somberheid.
- 1.
2. Ziet er ontmoedigd uit, maar klaart zonder moeite op.
- 3.
4. Lijkt de meeste tijd somber en ongelukkig te zijn.
- 5.
6. Ziet er voortdurend ellendig uit. Uiterst wanhopig.

42. Uitgelaten stemming

Hieronder wordt verstaan: Een uitgelaten en uitbundige toestand (gewone opgewekte buien worden niet meegerekend). Inbegrepen zijn: duidelijk verhoogd welbevinden, zelfvertrouwen, uitgelatenheid en lacherigheid zoals tot uitdrukking komen in spraak, gespreksonderwerp, gelaatsuitdrukking, houding en activiteit. Beoordeel naar intensiteit en onvermogen om ernstig te reageren indien vereist.

0. Normale vrolijkheid.
- 1.
2. Vol zelfvertrouwen en wat expansief, maar kan serieus worden wanneer de situatie daarom vraagt.
- 3.
4. Expansieve lacherigheid, overdreven zelfvertrouwen, inadekwate vrolijkheid. Niet in staat serieus te reageren.
- 5.
6. Vertoont blijvende extreme uitbundigheid, een jubelstemming en absurde lacherigheid.

43. Vijandigheid

Hieronder wordt verstaan: Prikkelbaarheid, kwaadaardige blikken, woorden en handelingen. Beoordeel naar intensiteit en frekwentie, en de geringe hoeveelheid provocatie die de reactie ontlokt, en de tijd die nodig is om weer rustig te worden.

0. Geen zichtbare vijandigheid.
- 1.
2. Klagend, licht geraakt en prikkelbaar bij provocatie. Zo nu en dan een kwaadaardige oogopslag.
- 3.
4. Vechtlustig, twistziek, zeer agressieve gebaren, maar kan gekalmeerd worden.
- 5.
6. Dreigend gedrag of feitelijk lichamelijk geweld.

44. Labiele emotionele reacties

Hieronder wordt verstaan: Snel veranderende stemmingen, bijv. in de richting van uitgelatenheid of depressie met een neiging intense emotionele reacties te tonen. Moet niet worden verward met de oververheer- sende stemming. Beoordeel naar snelheid en frekwentie van de veranderingen.

0. Geen plotselinge stemmingsveranderingen.
- 1.
2. Zo nu en dan begrijpelijke snelle stemmingsveranderingen.
- 3.
4. Frekwente plotselinge of overdreven stemmingsveranderingen.
- 5.
6. Zeer snelle wisselingen tussen intense tegenovergestelde stemmingen.

45. *Afwezigheid van de juiste emotie*

Hieronder wordt verstaan: afvlakken van affecten door te weinig emotionele expressie, of het optreden van niet-harmoniërende emotionele uitingen die duidelijk niet met de situatie overeenkomen. Onderscheid t.o.v. zich onmiddellijk tonende somberheid (41) en uitgelaten stemming (42).

0. Aangepast affect overeenkomend met de stemming.

1.

2. Er toont zich een gebrek aan betrokkenheid, enigszins vreemde emotionele uitingen.

3.

4. Reageert op een duidelijk onaangepaste wijze in gevoelige aangelegenheden, of blijkt in het geheel niet te reageren.

5.

6. Slechts duidelijk bizarre emotionele reacties, of totale emotionele onverschilligheid.

46. *Geobserveerde autonome stoornissen*

Hieronder wordt verstaan: Verschijnselen van autonome dysfunctie, hyperventilatie of frekvent zuchten, blozen, zweten, koude handen, verwijde pupillen en droge mond, flauw vallen.

0. Geen waarneembare autonome stoornissen.

1.

2. Zo nu en dan of lichte autonome stoornissen zoals blozen of verbleken of zweten tijdens stress.

3.

4. Duidelijke autonome stoornis bij verschillende gelegenheden, zelfs wanneer er geen stress is.

5.

6. Autonome stoornissen waardoor het gesprek wordt verstoord.

47. *Slaperigheid*

Hieronder wordt verstaan: Aantoonbaar verminderd vermogen om wakker te blijven, te zien aan gezichtsuitdrukking, spraak of houding.

Onderscheid t.o.v. teruggetrokkenheid in zichzelf (49), verbijstering (50), traagheid van bewegen (60).

0. Geheel wakker.

1.

2. Ziet er slaperig uit. Gaapt zo nu en dan.

3.

4. Neigt in slaap te vallen, indien met rust gelaten.

5.

6. Valt tijdens het interview in slaap, of is moeilijk wakker te maken.

48. *Afleidbaarheid*

Hieronder wordt verstaan: De aandacht wordt gemakkelijk afgeleid door irrelevante externe stimuli.

Onderscheid t.o.v. teruggetrokkenheid (49), verbijstering (50), momenten van afwezigheid (51), ideeënvluicht (56) en hallucinatoir gedrag (65).

0. De aandacht wordt op adequate wijze opgebracht en in stand gehouden.

1.

2. De aandacht wordt zo nu en dan afgeleid door irrelevante stimuli (zoals achtergrond geluiden).

3.

4. Gemakkelijk afgeleid.

5.

6. Voortdurend afgeleid door bijkomstige gebeurtenissen en voorwerpen, zodat het interview moeilijk of onmogelijk wordt.

49. *Teruggetrokkenheid in zichzelf*

Hieronder wordt verstaan: Fors beperkte aandacht en kennelijk afwezige gewaarwording van mensen of omgeving.

Onderscheid t.o.v. slaperigheid (47), verbijstering (50), momenten van afwezigheid (51) en verminderde spraak (54).

0. Kennelijk bewust van zijn omgeving.

1.

2. Zo nu en dan in zichzelf teruggetrokken, maar de aandacht kan zonder moeite weer worden opgebracht.

3.

4. Lijkt afwezig en teruggetrokken te zijn, en kan slechts met moeite weer bij het gesprek worden gebracht.

5.

6. Volledig in zichzelf teruggetrokken. Blijkt niet te reageren op woorden of aanraken.

50. *Verbijstering*

Hieronder wordt verstaan: Verbijstering, moeite met het begrijpen van welke situatie dan ook, en met de interpretatie van de context.

Onderscheid t.o.v. slaperigheid (47), afleidbaarheid (48) en teruggetrokkenheid (49).

0. Geen verbijstering.

1.

2. Wat in de war. Zo nu en dan moeite met het begrijpen van wat normaliter eenvoudige vragen zijn.

3.

4. Lijkt verbijsterd te zijn. Eenvoudige vragen moeten worden herhaald om begrepen te kunnen worden. Zo nu en dan antwoorden zonder verband met de vraag.

5.

6. Opvallend verward en verbijsterd. Spraak en gedrag duidelijk buiten de orde, alsof in een droom.

51. *Momenten van afwezigheid*

Hieronder wordt verstaan: Plotselinge momenten van zwijgen, en wegval- len van de aandacht tijdens het spreken, die enkele seconden of langer duren. Zij gaan vaak samen met onbeweeglijkheid en ogenschijnlijke gedachtenstop.

Onderscheid t.o.v. verminderde spraak (54), specifieke spraakdefecten (55) en incoherente spraak (57).

0. Geen momenten van afwezigheid.

1.

2. Zo nu en dan vergissingen die als wegdwalen (van de aandacht) kunnen worden beschouwd.

3.

4. Duidelijke momenten van afwezigheid, zelfs zonder speciale belasting.

5.

6. Frekwente of lange momenten van afwezigheid die interfereren met de conversatie.

52. *Desoriëntatie*

Hieronder wordt verstaan: Gestoorde oriëntatie in tijd en plaats.

0. Volledig georiënteerd.

1.

2. Minimale desoriëntatie met betrekking tot dag of datum.

3.

4. Opvallende desoriëntatie ten aanzien van de datum of enige desoriëntatie met betrekking tot het uur van de dag.

5.

6. Opvallend gedesoriënteerd in tijd en plaats.

53. *Spreekdrang*

Hieronder wordt verstaan: De drang om te spreken, toegenomen woordenstroom, en overdreven praatplicht. Verminderde spraak wordt 0 op dit item gescoord. Onderscheid t.o.v. ideeënvlucht (56) en incoherente spraak (57).

0. Gewone spraak zonder overdreven praatplicht.
- 1.
2. Snelle wijdlopige spraak. Geeft gedetailleerde antwoorden.
- 3.
4. Praatziek en erg moeilijk te onderbreken.
- 5.
6. Leidt het gesprek. De woorden rollen eruit. Kan niet onderbroken worden.

54. *Verminderde spraak*

Hieronder wordt verstaan: Ingehouden of vertraagde spraak met lang uitstel alvorens te antwoorden of lange tussenpauzes. Spreekdrang wordt 0 op dit item gescoord. Onderscheid t.o.v. teruggetrokkenheid (49), verbijstering (50), momenten van afwezigheid (51), specifieke spraakdefecten (55).

0. Gewone spraak zonder overmatige pauzes.
- 1.
2. Neemt de tijd om korte antwoorden te produceren.
- 3.
4. Uiterst korte éénlettergrepige antwoorden met lange perioden van uitstel. Nauwelijks spontane opmerkingen, en traag wanneer zij voorkomen.
- 5.
6. Eénlettergrepige antwoorden worden alleen met grote inspanning geproduceerd. Bijna of volledig zonder spraak.

55. *Specifieke spraakdefecten*

Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: Stotteren, dysarthrie en afasie; specificer de aard en de voor de hand liggende oorzaak.

0. Geen specifieke moeilijkheden met de spraak.
- 1.
2. Zo nu en dan spraakdefecten, vooral bij enige emotie.
- 3.
4. Zeer duidelijke spraakdefecten die de taal vervormen, maar de communicatie niet belemmeren.
- 5.
6. Blijvende en storende spraakdefecten die de communicatie aanzienlijk belemmeren

56. *Ideeënvlucht*

Hieronder wordt verstaan: Een snelle stroom denkbeelden die in de spraak tot uitdrukking komt. Er is continuïteit in het denken, ook al is het moeilijk of zelfs onmogelijk om het bij te houden, in tegenstelling tot incoherente spraak (57).

0. Gewone stroom van denkbeelden.
- 1.
2. Vrije en levendige associaties met een neiging om af te drijven in de discussie.
- 3.
4. Snelle gedachtenstroom die gevolgd kan worden. Frekwente veranderingen van onderwerp die belemmerend werken op de conversatie.
- 5.
6. De snelle veranderingen van onderwerp en de rijkdom en snelheid van de associaties maken de conversatie uiterst moeilijk of onmogelijk.

57. *Incoherente spraak*

Hieronder wordt verstaan: Omslachtige, gedesorganiseerde of klaarblijkelijk onlogische spraak met onverklaarbare verschuivingen van het ene naar het andere onderwerp, vervorming en verval van syntaxis en woorden.

Onderscheid t.o.v. ideeënvluicht (56).

0. Samenhangende en verstaanbare spraak.

1.

2. Pedante en omslachtige spraak. Enkele geheel persoonlijke eigenaardige maar wel begrijpelijke manieren om woorden of zinnen te gebruiken, vooral bij stress.

3.

4. Onlogische associatie tussen woorden of zinnen, zelfs in afwezigheid van stress. "Paardesprong"-verschuivingen.

5.

6. Opvallend ontwrichte en onlogische spraak. Uiteenvallen van zinnen of woorden, of bizarre nieuwe woordvormingen die de communicatie ernstig belemmeren.

58. *Perseveratie*

Hieronder wordt verstaan: Een neiging om aan een onderwerp vast te blijven zitten of om zinnen en handelingen te herhalen, zoals het herhalen van een voorafgaand antwoord bij later gestelde vragen, en om steeds terug te keren naar hetzelfde onderwerp, of niet in staat te zijn een gedachte of handeling te onderbreken.

0. Geen perseveratie.

1.

2. Dezelfde zin wordt zo nu en dan herhaald. Keert verschillende malen naar dezelfde vraag terug.

3.

4. Herhaalt dezelfde zin, maar kan overgehaald worden om meer adequate antwoorden te geven.

Moeite met het onderbreken van een gedachtengang of handelingspatroon wanneer hij/zij eenmaal is begonnen.

5.

6. Persevereren van zinnen of gedrag maakt de communicatie moeilijk of onmogelijk.

59. *Overmatige activiteit*

Hieronder wordt verstaan: Een toename in de frequentie en de grootte van willekeurige bewegingen (beweging van het gezicht, het lopen, begeleidend bewegingen en gebaren) en een verhoogde snelheid van hun aanvang en beëindiging.

Onderscheid t.o.v. agitatie (61) en onwillekeurige bewegingen-(62).

0. Gewone overgangen tussen activiteit en rust.

1.

2. Levendige gebaren en gehaaste gang, maar kan rustig zijn.

3.

4. Duidelijk expansieve en snelle bewegingen en gebaren. Abrupte reacties. Verlaat de stoel zo nu en dan gedurende het gesprek.

5.

6. Voortdurend vreselijk overdreven bewegingsactiviteit. Kan er niet toe overgehaald worden om te gaan zitten of liggen.

60. *Traagheid van bewegen*

Hieronder wordt verstaan: Een afname in de frequentie en de grootte van willekeurige bewegingen. Bewegingen van het gezicht, het lopen, begeleidend bewegingen en gebaren gaan geremd en traag.

0. Gewone veranderingen tussen activiteit en rust.

1.

2. Maakt weinig gebaren en gezichtsbevingen.

3.

4. Bijna geen spontane bewegingsactiviteit. Langzame en ingespannen bewegingen.

5.

6. Moet naar het gesprek gebracht worden. Geen spontane bewegingen. Bewegingloos gezicht. Stupor.

61. *Agitatie*

Hieronder wordt verstaan: "Doelloze" bewegingsactiviteit zoals handenwringen, plukken aan voorwerpen en kleding, onvermogen om stil te zitten.

Onderscheid t.o.a. overactiviteit (59), onwillekeurige bewegingen (62) en maniërismen (64).

0. Geen agitatie.

1.

2. Moeite met stil houden van de handen. Verandert tijdens het gesprek verschillende malen van houding. Beuzelt met voorwerpen.

3.

4. Duidelijk rusteloos. Loos en storend gepluk aan voorwerpen. Staat soms half op.

5.

6. Kan niet worden overgehaald om te gaan zitten behalve gedurende korte perioden. Onophoudelijk doelloos lopen.

62. *Onwillekeurige bewegingen*

Hieronder worden de volgende onwillekeurige bewegingen verstaan: tics, tremor, choreo-athetotische bewegingen, dyskinesieën, dystonieën en torticollis. Specificeer de aard.

Onderscheid t.o.v. overmatige activiteit (59), agitatie (61) en maniërismen (64).

0. Geen onwillekeurige bewegingen.

1.

2. Zo nu en dan onwillekeurige bewegingen bij stress.

3.

4. Duidelijke en frekwente onwillekeurige bewegingen, versterkt onder invloed van stress. Slaagt erin de gewone bewegingsactiviteit niet te laten verstoren.

5.

6. Voortdurende onwillekeurige bewegingen die de gewone activiteiten ernstig belemmeren.

63. *Geobserveerde spierspanning*

Hieronder wordt verstaan: Observeerbare spierspanning die kan worden afgelezen aan de gezichtsuitdrukking, houding en bewegingen.

0. Lijkt ontspannen te zijn.

1.

2. Enigszins gespannen gezicht en houding.

3.

4. Matig gespannen gezicht en houding (gemakkelijk te zien aan kaak- en nekspieren). Lijkt geen ontspannen houding te kunnen vinden bij het zitten. Stijve en onhandige bewegingen.

5.

6. Opvallend gespannen. Zit vaak gebukt en in elkaar gedoken, of gespannen recht overeind op de punt van de stoel.

64. *Maniërsmen en houdingen*

Hieronder wordt verstaan: Herhaalde of stereotype complexe bewegingen of houdingen, zoals grimassen, gestyleerde bewegingen, vreemde houdingen, katalepsie. De beoordeling is gebaseerd op frekwentie en de mate waarin zij andere activiteiten verstoren.

Onderscheid t.o.v. perseveratie (58), agitatie (61) en onwillekeurige bewegingen (62), in het bijzonder tics.

0. Geen maniërismen.

1.

2. Zo nu en dan of onduidelijke grimassen of gestyleerde bewegingen.

3.

4. Maniërismen, grimassen of houdingen die duidelijk aanwezig zijn maar niet verstorend.

5.

6. Uitgesproken maniërismen of houdingen, die de overhand hebben over de gewone bewegingsactiviteit.

65. *Hallucinatoir gedrag*

Hieronder wordt verstaan: Vreemd gedrag dat de aanwezigheid van hallucinaties suggereert, bijvoorbeeld plotseling het hoofd omdraaien, roepen, of kennelijk antwoord geven op stemmen, het gezicht afwenden van veronderstelde visuele hallucinaties. Moet onafhankelijk beoordeeld worden van de erkenning van de aanwezigheid van hallucinaties.

Onderscheid t.o.v. onwillekeurige bewegingen (62) en maniërismen en houdingen (64).

0. Geen hallucinatoir gedrag.

1.

2. Vreemd gedrag zoals tegen zichzelf praten, wat hallucinatoir gedrag zou kunnen zijn maar het vermoedelijk niet is.

3.

4. Onmiskenbaar hallucinatoir gedrag.

5.

6. Bizar of frekwent hallucinatoir gedrag waardoor het gesprek wordt gehinderd.

66. *Globale beoordeling van de stoornis*

0. Geen. Afwezigheid van stoornis.

1.

2. Minimale of dubieuze stoornis, die geen belemmering inhoudt.

3.

4. Matige duidelijk omschreven stoornis.

5.

6. Ernstige of invaliderende stoornis.

67. *Veronderstelde betrouwbaarheid van de beoordeling*

0. Zeer gering.

1.

2. Tamelijk.

3.

4. Goed.

5.

6. Zeer goed.